

Komisja Europejska

Fact Sheet

POLITYKA UE W ZAKRESIE ROZ- WOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2007–2013

Europe Direct to serwis, który pomoże Państwu znaleźć odpowiedź na pytania dotyczące Unii Europejskiej. Oto numer bezpłatny*:

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) niektórzy operatorzy telefonii komórkowej nie udostępniają połączeń z numerami 00 800 lub pobierają za nie opłaty.

Jak otrzymać publikacje UE?

Płatne publikacje Urzędu Publikacji są dostępne w EU Bookshop <http://bookshop.europa.eu/>. Ze strony tej można złożyć zamówienie na publikacje w dowolnym biurze sprzedaży. Pełną listę sprzedawców naszych publikacji na całym świecie można uzyskać, wysyłając faks pod numer (352) 2929 42758.

Bardzo wiele informacji na temat Unii Europejskiej znajduje się w Internecie. Dostęp można uzyskać przez serwer Europa (<http://europa.eu>). Dane katalogowe znajdują się na końcu niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2008
ISBN 92-79-07511-7
DOI 10.2762/54430

© Wspólnoty Europejskie, 2008
Powielanie materiałów jest dozwolone, pod warunkiem że zostanie podane ich źródło.

Spis treści

Wstęp	4
1. Rozwój środków UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich do chwili obecnej	5
2. Nowe rozporządzenie dotyczące rozwoju obszarów wiejskich – podejście strategiczne	8
3. Środki rozwoju obszarów wiejskich	11
4. Prowadzenie polityki	18
5. Pomoc finansowa UE na potrzeby rozwoju obszarów wiejskich	19
Załącznik	21
Przydatne źródła informacji	23

Wstęp

Biorąc pod uwagę fakt, że ponad połowa ludności 25 państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) mieszka na obszarach wiejskich, obejmujących 90 % jej terytorium, rozwój tych obszarów stanowi niezwykle ważną dziedzinę polityki UE. Rolnictwo i leśnictwo mają nadal kluczowe znaczenie w dziedzinie użytkowania gruntów oraz gospodarowania zasobami naturalnymi na obszarach wiejskich w UE, a także służą jako platforma umożliwiająca zróżnicowanie gospodarki wśród społeczności wiejskiej.

Wzmocnienie polityki UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich stało się ogólnym priorytetem UE. Zostało to jasno wyrażone w konkluzjach Rady Europejskiej ze szczytu w Göteborgu w czerwcu 2001 r.: „W ostatnich latach europejska polityka rolna kładła mniejszy nacisk na mechanizmy rynkowe, a dzięki stosowaniu ukierunkowanych środków wsparcia stała się bardziej nastawiona na zaspokojenie rosnących potrzeb ogółu społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa i jakości żywności, rozróżniania produktów, dobrostanu zwierząt, jakości środowiska oraz ochrony przyrody i krajobrazu.”

Po gruntownej reformie pierwszego filara¹ wspólnej polityki rolnej (WPR) w latach 2003 i 2004, Rada Ministrów Rolnictwa przyjęła we wrześniu 2005 r. gruntowną reformę polityki rozwoju obszarów wiejskich na okres 2007–2013² w oparciu o wniosek Komisji z 14 lipca 2004 r.³

Na podstawie wniosków z konferencji dotyczącej rozwoju obszarów wiejskich, która miała miejsce w Salzburgu (w listopadzie 2003 r.), oraz ustalonych przez Radę Europejską w Lizbonie i Göteborgu strategicznych kierunków podkreślających znaczenie gospodarczych, środowiskowych i społecznych elementów zrównoważonego rozwoju, obrano następujące trzy główne cele polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007–2013:

- zwiększenie konkurencyjności sektora rolnego,
- poprawę aspektów środowiskowych i krajobrazowych poprzez pomoc w zarządzaniu gruntami,
- poprawę jakości życia na obszarach wiejskich i promowanie różnorodności działalności gospodarczej.

Ponadto reforma integruje wspólnotową inicjatywę Leader z głównymi programami rozwoju obszarów wiejskich i czyni ważny krok w kierunku uproszczenia poprzez włączenie rozwoju obszarów wiejskich w jednolite ramy finansowania i programowania.

¹ Obejmującego systemy wsparcia WPR związane z rynkiem i pomoc bezpośrednią dla rolników.

² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z 20 września 2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dz.U. L 277, z 21.10.2005.

³ COM(2004)490 wersja ostateczna: Wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW): 14.07.2004. http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2004/com2004_0490en01.pdf

1. Rozwój środków UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich do chwili obecnej

Polityka UE dotycząca rozwoju obszarów wiejskich ewoluowała wraz z rozwojem WPR. Z polityki poświęconej problemom strukturalnym w sektorze produkcji rolnej stała się polityką dotyczącą różnego znaczenia rolnictwa w społeczeństwie, a w szczególności wyzwań, które należy podjąć w szerszym kontekście obszarów wiejskich.

a) Wczesny rozwój

Początkowo uwaga koncentrowała się na wspieraniu kapitału rzeczowego (inwestycji) w rolnictwie i sektorze przetwórstwa rolnego. Wsparcie przetwórstwa i dystrybucji produktów miało na celu pomoc w integracji łańcucha żywnościowego, począwszy od produkcji, a skończywszy na wprowadzeniu produktu na rynek, oraz przyczynienie się do dalszej poprawy struktur rolnych i konkurencyjności sektora pierwotnego. Stopniowo zaczęto również zwracać uwagę na kapitał ludzki w kontekście wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz kształcenia zawodowego.

Pierwszy składnik terytorialny został dodany w latach siedemdziesiątych, określając obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania, kwalifikujące się do objęcia szczególnymi środkami. Jego celem było powstrzymanie odpływu ludności z sektora rolnictwa i ze wsi, co stanowiłoby zagrożenie dla zachowania pewnych obszarów wiejskich oraz ochrony środowiska naturalnego i krajobrazu. Element ten rozwinął się później w szersze podejście, łączące środki dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania z innymi rodzajami polityki ukierunkowanymi na pomoc w konkretnych regionach.

b) Agenda 2000

Do połowy lat dziewięćdziesiątych UE stworzyła szereg instrumentów umożliwiających spełnianie takich celów, jak restrukturyzacja rolnictwa, rozwój terytorialny/lokalny czy uwzględnienie wymogów ochrony środowiska. Dzięki pakietowi reform Agenda 2000⁴ zastosowanie tych środków zostało uregulowane poprzez jedno główne rozporządzenie w sprawie rozwoju obszarów wiejskich⁵. W ten sposób powstał zestaw 22 środków, z którego państwa członkowskie mogą wybierać środki najlepiej odpowiadające potrzebom ich obszarów wiejskich. Następnie środki te są włączane do programów krajowych lub regionalnych. Wkład UE w finansowanie środków zależy zarówno od rodzaju środka, jak i od danego regionu.

W koncepcji Agendy 2000 polityka rozwoju obszarów wiejskich stała się drugim filarem WPR, towarzyszącym dalszej reformie polityki rynkowej (pierwszego filara). WPR coraz bardziej dąży do uzyskania odpowiedniej równowagi między tymi dwoma filarami.

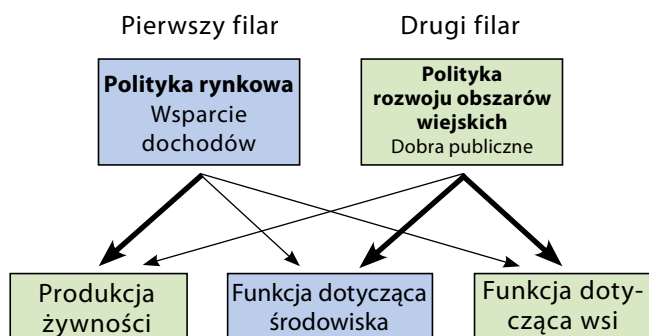
⁴ Szereg reform polityki UE, w tym reform dotyczących rolnictwa, uzgodnionych przez szefów rządów państw UE podczas szczytu Rady Europejskiej w Berlinie w marcu 1999 r., tworzących „perspektywy finansowe” dla budżetu UE na lata 2000–2006.

⁵ Rozporządzenie Rady nr 1257/1999 z 17 maja 1999 r. (Dz.U. L 160, z 26.6.1999).

c) Reforma WPR – czerwiec 2003 r.

Komplementarność dwóch filarów wspólnej polityki rolnej została wzmocniona przez ostatnią reformę wspólnej polityki rolnej, wprowadzającą zasady rozłączenia, wzajemnego dostosowania i modulacji (tzn. transferu funduszy z pierwszego do drugiego filaru), które mają być wdrażane począwszy od 2005 roku. Pierwszy filar skupia się na zapewnieniu podstawowego wsparcia dochodów rolników, którzy mogą prowadzić produkcję w odpowiedzi na popyt rynkowy, podczas gdy drugi filar wspiera rolnictwo, jako dostarczyciela dóbr publicznych, w jego funkcjach zaspokajania potrzeb środowiska i obszarów wiejskich, oraz obszary wiejskie w ich rozwoju. Regulacje z czerwca 2003 r. prowadzą do wzmocnienia polityki rozwoju obszarów wiejskich poprzez wprowadzenie nowych środków (mających promować jakość i dobrostan zwierząt oraz pomóc rolnikom spełnić nowe normy UE) oraz zapewnienie większych funduszy UE na rozwój obszarów

Zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

wiejskich dzięki ograniczeniu płatności bezpośrednich (modulacja) dla większych gospodarstw rolnych.

d) Konferencja w Salzburgu

Główne obszary wymagające uwzględnienia w polityce rozwoju obszarów wiejskich zostały zwięźle ujęte we wnioskach z drugiej europejskiej konferencji na temat rozwoju obszarów wiejskich „Planting seeds for rural futures – building a policy that can deliver our ambitions” (Przyszłość rolnictwa – tworzenie polityki zdolnej do sprostanania naszym ambicjom), która odbyła się w Salzburgu w listopadzie 2003 r. Obszary te obejmują:

- **rolnictwo i leśnictwo:** sektory te nadal odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu krajobrazu obszarów wiejskich i są podstawą utrzymania społeczności wiejskiej. W dalszym ciągu istnieją mocne powody do publicznego wsparcia europejskiej polityki rozwoju obszarów wiejskich po to, by ułatwić trwający proces restrukturyzacji rolnictwa, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz zapewnić równowagę między wsią a miastem;
- **rozszerzenie koncepcji wsi:** rozwoju obszarów wiejskich nie można dłużej opierać wyłącznie na rolnictwie. Konieczna jest dywersyfikacja zarówno wewnątrz sektora rolnictwa, jak i poza nim, po to, by promować koncepcję rentownych i trwałych społeczności wiejskich;
- **jakość i bezpieczeństwo żywności:** obywatele Europy przywiązują coraz większą wagę do bezpieczeństwa i jakości żywności, do dobrostanu zwierząt hodowlanych oraz do zachowania i poprawy stanu środowiska na obszarach wiejskich;
- **dostęp do usług publicznych:** zauważalny w wielu obszarach wiejskich słaby dostęp do usług publicznych, brak alternatywnych miejsc pracy oraz struktura wieku znacząco zmniejszają potencjał rozwoju, zwłaszcza w odniesieniu do szans kobiet i osób młodych;

- **pokrycie terytorium UE:** polityka rozwoju obszarów wiejskich musi obejmować całość obszarów wiejskich rozszerzonej UE, aby rolnicy i pozostałe podmioty działające na obszarach wiejskich mogli sprostać wyzwaniom związanym z trwającą restrukturyzacją sektora rolnictwa, skutkami reformy WPR oraz zmieniającą się strukturą wymiany handlowej na rynkach rolnych;
- **spójność:** polityka UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich stanowi ważny wkład w budowanie spójności gospodarczej i społecznej, które należy wspierać w rozszerzonej UE;
- **uczestnictwo zainteresowanych stron:** w opracowywaniu środków rozwoju obszarów wiejskich powinno uczestniczyć szerokie grono stron zainteresowanych gospodarczym, środowiskowym i społecznym rozwojem obszarów wiejskich w Europie. Korzystając z doświadczeń uzyskanych podczas wdrażania inicjatywy Leader, odnośnie polityka powinna zyskiwać wsparcie UE dla obszarów wiejskich poprzez oddolne partnerstwa lokalne;
- **partnerstwo:** politykę należy wdrażać w ramach partnerstwa organizacji publicznych i prywatnych oraz społeczeństwa obywatelskiego (zgodnie z zasadą pomocniczości);
- **upraszczanie:** sprawą niezbędną i pilną jest znaczące uproszczenie polityki UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Realizacja musi być oparta na jednym systemie programowania, finansowania i kontroli, dopasowanym do potrzeb rozwoju obszarów wiejskich.

e) Przegląd polityki na lata 2007–2013: wniosek dotyczący rozporządzenia – rozszerzona ocena wpływu

W kontekście nowych perspektyw finansowych na okres programowania 2007–2013 Komisja Europejska dokonała dogłębnej analizy polityki rozwoju obszarów wiejskich, włącznie z rozszerzoną oceną wpływu przyszłej polityki w tym zakresie. W ocenie tej wyznaczono cele polityki rozwoju obszarów wiejskich, dokonano porównania różnych opcji polityki oraz przedstawiono w zarysie wyniki konsultacji z zainteresowanymi stronami. Zawarto w niej także wnioski dotyczące polityki rozwoju obszarów wiejskich po 2006 r., wyjaśniając jej treść i mechanizmy wdrażania. Wnioski z rozszerzonej oceny wpływu zostały uwzględnione w nowym rozporządzeniu dotyczącym rozwoju obszarów wiejskich.⁶

⁶ SEC (2004) 931 – rozszerzona ocena wpływu załączona do wniosku dotyczącego rozporządzenia Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz SEC (2005) 914 – uaktualnienie sprawozdania z oceny wpływu.

2. Nowe rozporządzenie dotyczące rozwoju obszarów wiejskich – podejście strategiczne

Nową politykę UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, opisaną w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005, charakteryzuje „ciągłość i zmiana”. Nadal oferuje ona zestaw środków, które państwa członkowskie mogą wybierać i na które otrzymują pomoc finansową Wspólnoty w ramach zintegrowanych programów rozwoju obszarów wiejskich. Zmianie uległ sposób opracowywania tych programów poprzez wspieranie strategii i trwałego rozwoju obszarów wiejskich. W tym celu obecna polityka rozwoju obszarów wiejskich koncentruje się na trzech, wspólnie ustalonych, głównych celach:

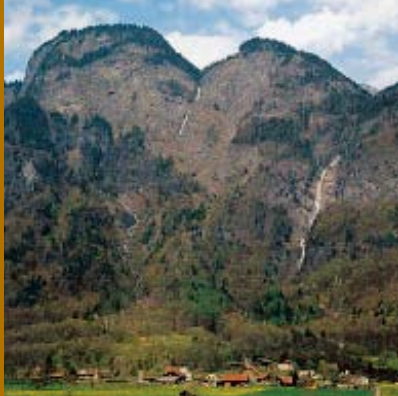
- poprawie konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa,
- udzielaniu wsparcia w zakresie zarządzania gruntami oraz poprawie stanu środowiska,
- poprawie jakości życia i promowaniu różnorodności działalności gospodarczej.

Każdemu z głównych celów odpowiada oś tematyczna w programach rozwoju obszarów wiejskich. Uzupełnieniem trzech osi tematycznych jest oś „metodologiczna” poświęcona inicjatywie LEADER (oś LEADER). Aby zapewnić ogólne zrównoważenie programu w odniesieniu do każdej osi wymagana jest minimalna wielkość finansowania (10 % dla osi 1; 25 % dla osi 2; 10 % dla osi 3 oraz 5 % dla osi Leader – dla nowych państw członkowskich jest to 2,5 %). Elementy składowe dla każdej osi tematycznej będą pochodzić z dostępnego zestawu wstępnie określonych środków rozwoju obszarów wiejskich (zob. Tabela 1). Państwa członkowskie będą mogły spośród nich wybrać te, które ich zdaniem stworzą największą wartość dodaną z perspektywy celów UE.

Podejście takie umożliwia ukierunkowanie współfinansowania rozwoju obszarów wiejskich przez UE na priorytety unijne ustalone wspólnie w ramach trzech osi polityki, zarazem zapewniając swobodę na szczeblu państw członkowskich i na poziomie regionalnym. Dzięki temu możliwe będzie uzyskanie równowagi między wymiarem sektorowym (restrukturyzacja rolnictwa) i terytorialnym (zarządzanie gruntami i społeczno-gospodarczy rozwój obszarów wiejskich).

Nowe rozporządzenie jest postępowe zarówno pod względem treści polityki, jak i sposobu jej prowadzenia. Różne zasady programowania, finansowania, sprawozdawczości i kontroli (przez Sekcje Orientacji i Gwarancji EFOGR) w okresie programowania 2000–2006 spowodowały wzrost obciążenia administracyjnego państw członkowskich i Komisji, natomiast zmniejszyły spójność, przejrzystość

i widoczność działań prowadzonych w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich. Istnienie jednego funduszu – Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – oraz jednego zestawu zasad programowania, finansowania, sprawozdawczości i kontroli pozwala znacznie uprościć wdrażanie polityki.

Strategiczne wytyczne Wspólnoty

1. Poprawa konkurencyjności sektorów rolnictwa i leśnictwa. Zasoby przeznaczone na działania w ramach osi 1 powinny przyczynić się do powstania silnego i dynamicznego europejskiego sektora rolno-spożywczego dzięki ukierunkowaniu na priorytety związane z transferem wiedzy, unowocześnianiem, innowacyjnością i jakością w łańcuchu żywnościowym oraz na sektory priorytetowe pod względem inwestycji w kapitał rzeczowy i ludzki.

2. Poprawa aspektów środowiska naturalnego i krajobrazu. Aby chronić i poprawić stan zasobów naturalnych i krajobrazowych na obszarach wiejskich UE, środki przewidziane w ramach osi 2 powinny dotyczyć trzech dziedzin o znaczeniu priorytetowym dla UE: różnorodności biologicznej, ochrony i rozwoju systemów rolnictwa i leśnictwa oraz tradycyjnych krajobrazów wiejskich o wysokich wartościach przyrodniczych; wody; oraz zmian klimatycznych.

3. Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz promowanie różnorodności. Środki w ramach osi 3 powinny wspierać nadrzędny priorytet tworzenia możliwości zatrudnienia i warunków rozwoju. Środki dostępne w ramach osi 3 powinny być stosowane do wspierania tworzenia możliwości, nabywania kwalifikacji i organizowania rozwoju strategii lokalnej, a także przyczyniać się do zapewnienia atrakcyjności obszarów wiejskich dla przyszłych pokoleń. W promowaniu szkoleń, informacji i przedsiębiorczości należy wziąć pod uwagę szczególne potrzeby kobiet, ludzi młodych i starszych pracowników.

4. Tworzenie lokalnych możliwości zatrudnienia i różnorodności. Środki przeznaczone na oś 4 (Leader) powinny wspierać priorytety osi 1 i 2, a w szczególności osi 3, ale również odgrywać ważną rolę w horyzontalnym priorytecie poprawy zarządzania i mobilizacji wewnętrznego potencjału rozwojowego obszarów wiejskich.

5. Przekładanie priorytetów na programy. Opracowując strategie krajowe, państwa członkowskie powinny zapewnić maksymalizację synergii między osiami i w ramach poszczególnych osi w celu uniknięcia potencjalnych sprzeczności. Powinny one również uwzględniać inne strategie na poziomie UE, w szczególności w dziedzinie środowiska.

6. Komplementarność instrumentów wspólnotowych. Należy zachęcać do tworzenia synergii pomiędzy polityką strukturalną, polityką zatrudnienia i polityką rozwoju obszarów wiejskich. Państwa członkowskie powinny zapewnić wzajemne uzupełnianie się i spójność działań finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rybołówstwa oraz EFFROW na danym terytorium i w danym obszarze działania. Przewodnie zasady rozdziału i mechanizmów koordynacji pomiędzy działaniami wspieranymi z poszczególnych funduszy powinny być zdefiniowane na poziomie krajowych strategicznych ram odniesienia (krajowego dokumentu strategicznego dotyczącego polityki spójności) oraz krajowych planów strategicznych dotyczących rozwoju obszarów wiejskich.

a) Nowy fundusz rozwoju obszarów wiejskich

Nowy fundusz działa w oparciu o zasady dostosowane do programowania wieloletniego, korzystając z procedur i struktur organizacyjnych takich jak agencje płatnicze akredytowane przez dany kraj, czy roczne rozliczenia rachunków, w zakresie których państwa członkowskie mają wieloletnie i udokumentowane doświadczenie. W porównaniu do stanu, który obowiązywał w okresie programowania 2000-2006, jeden system finansowania i programowania rozwoju obszarów wiejskich stanowi duże uproszczenie. Elastyczność wdrażania jest zwiększana zarówno dzięki optymalnemu dostosowaniu i uproszczeniu warunków dotyczących środków rozwoju obszarów wiejskich, jak i programowaniu finansowemu na poziomie osi (co pozwala państwom członkowskim na łatwą zmianę środków w ramach danej osi).

b) Strategiczne wytyczne Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich

Podstawą polityki rozwoju obszarów wiejskich jest podejście strategiczne określające priorytety UE w zakresie rozwoju tych obszarów. W lutym 2006 r. Rada przyjęła strategiczne wytyczne UE dla rozwoju obszarów wiejskich. Powstały w ten sposób ramy oparte na sześciu strategicznych wytycznych Wspólnoty, zgodnie z którymi państwa członkowskie opracowały **krajowe plany strategiczne dotyczące rozwoju obszarów wiejskich**. Pomagają one:

- określić dziedziny, w których wsparcie UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich tworzy największą wartość dodaną na poziomie UE;
- tworzyć powiązania z głównymi priorytetami UE (Lizbona, Göteborg);
- zapewnić spójność z innymi politykami UE, w szczególności w dziedzinach spójności i środowiska naturalnego;
- uzupełnić wdrożenie nowej prorynkowej wspólnej polityki rolnej (WPR) i związanej z nią niezbędnej restrukturyzacji w starych i nowych państwach członkowskich.

Aby zapewnić zrównoważenie strategii, w odniesieniu do każdej osi tematycznej wymagany jest minimalny wkład finansowy. Proponowana minimalna procentowa wielkość finansowania dla osi 1, 2 i 3, wynosząca odpowiednio 10 %, 25 % i 10 % jest środkiem zabezpieczającym, mającym zapewnić uwzględnienie w każdym programie wszystkich trzech głównych celów polityki. Poziomy procentowe są jednak ustawione odpowiednio nisko, aby pozostawić państwom członkowskim lub regionom duże pole swobody (55 % wkładu finansowego UE) i umożliwić skoncentrowanie się na pożądanej osi polityki w kontekście ich sytuacji i potrzeb. W odniesieniu do osi Leader dla każdego programu zarezerwowano co najmniej 5 % (dla nowych państw członkowskich – 2,5 %) wkładu finansowego UE. Wydatki na oś Leader wliczają się w realizację wszystkich trzech celów polityki.

⁷ Decyzja Rady z dnia 20 lutego 2006 r. w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich (Dz.U. L-55/20 z 25.2.2006).

3. Środki rozwoju obszarów wiejskich

Obecna polityka została utworzona wokół trzech osi tematycznych. W odniesieniu do każdej osi dostępny jest pewien zestaw środków. Nowe rozporządzenie optymalizuje i upraszcza warunki wdrażania takich środków.

Państwa członkowskie tworzą własne, krajowe lub regionalne programy rozwoju obszarów wiejskich, wybierając te środki, które najlepiej odpowiadają potrzebom danego obszaru wiejskiego, oraz uwzględniając priorytety i strategię przyjętą w ramach planów krajowej strategii rozwoju obszarów wiejskich.

3.1 Środki w ramach osi 1 (Poprawa konkurencyjności sektorów rolnictwa i leśnictwa)

Na coraz większej liczbie obszarów wiejskich znaczenie rolnictwa jako głównego sektora działalności maleje, jednak jest ono nadal bardzo ważne z perspektywy zarządzania terytorialnego UE, wkładu w gospodarkę obszarów wiejskich oraz dostarczania żywności, dóbr i usług publicznych. Jednocześnie z uwagi na nasilającą się liberalizację handlu na rynku rolnym konkurencja w tym sektorze uległa zwiększeniu. Aby sprostać tym wyzwaniom, kluczowym celem powinno być zachowanie wydajności i konkurencyjności przy jednoczesnym rozważeniu różnorodności potencjału rolnego na poszczególnych obszarach wiejskich, zwłaszcza w nowych państwach członkowskich, które nadal podlegają daleko idącym przemianom strukturalnym. Wymóg konkurencyjności oznacza konieczność

znalezienia sensownej równowagi między rentownością gospodarstw rolnych, ochroną środowiska i społecznym wymiarem rozwoju obszarów wiejskich. Przy zwiększaniu konkurencyjności ważnym elementem pozostaje wspieranie inwestycji w kapitał rzeczowy. Jednocześnie coraz większego znaczenia nabierają inwestycje w kapitał ludzki i społeczny. Służą one zachowaniu innowacyjnego i dynamicznego charakteru sektorów rolnego i leśniczego, przyczyniając się do rozwoju obszarów wiejskich.

Dążenie do uzyskania konkurencyjności oznacza potrzebę poprawy wyników ekonomicznych w rolnictwie np. poprzez ograniczenie kosztów produkcji, zwiększenie ekonomicznej wielkości gospodarstw, promowanie innowacyjności i większego zorientowania prorynkowego. Przy zwiększaniu konkurencyjności trzeba również korzystać z możliwości wynikających z dywersyfikacji działalności gospodarczej, ukierunkowania na jakość i bezpieczeństwo żywności, na poszukiwane przez konsumentów dodatkowe produkty, w tym artykuły nieżywnościowe i produkcję biomasy, oraz na mniej zanieczyszczające i bardziej przyjazne środowisku techniki produkcji.

Środki w ramach tej osi można podzielić na cztery grupy:

- zasoby ludzkie
- kapitał rzeczowy
- jakość żywności
- środki przejściowe dla nowych państw członkowskich.

• Zasoby ludzkie: młodzi rolnicy, wcześniejsza emerytura, szkolenia i informowanie, doradztwo dla gospodarstw rolnych

Szereg środków dotyczy zasobów ludzkich wewnątrz sektora rolnictwa i leśnictwa lub powiązanych z tymi sektorami.

Dostępne są *szkolenia zawodowe i działania informacyjne* przeznaczone dla wszystkich osób dorosłych zajmujących się kwestiami rolnictwa, żywności lub leśnictwa. Ich celem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu specjalistycznej wiedzy technicznej i ekonomicznej z zakresu zagadnień konkurencyjności w rolnictwie i leśnictwie, zarządzania gruntami i celów środowiskowych.

Młodym rolnikom (poniżej 40 roku życia) świadczona będzie pomoc mająca ułatwić rozpoczęcie przez nich działalności, a po założeniu gospodarstwa – dostosowanie jego struktury. Nowe rozporządzenie warunkuje pomoc na założenie gospodarstwa od sporządzenia planu biznesowego, który stanowi instrument gwarantujący odpowiedni rozwój działalności nowego gospodarstwa.

Środki dotyczące *wcześniejszego przejścia na emeryturę* polegają na oferowaniu zachęt finansowych (płatności rocznych) starszym rolnikom lub robotnikom rolnym w zamian za wcześniejsze niż planowane pozostawienie gospodarstwa. Zwolnione w ten sposób tereny mogą zostać przekazane innemu rolnikowi w celu powiększenia areалу gospodarstwa.

Wsparcie może być także udzielane, by pomóc rolnikom i właścicielom lasów w pokryciu kosztów *korzystania z usług doradztwa* w zakresie poprawy ogólnej efektywności ich gospodarstw. Ponadto wspiera się tworzenie *systemów dotyczących zarządzania gospodarstwem, przejścia gospodarstwa, usług doradztwa* dla gospodarstw rolnych oraz doradztwa w dziedzinie leśnictwa.

• Kapitał rzeczowy

UE zapewnia wsparcie w *modernizacji gospodarstw rolnych* ukierunkowanej na unowocześnienie i poprawę prowadzenia gospodarstwa poprzez wprowadzenie nowych technologii i innowacji, dążenie do osiągnięcia wysokiej jakości i do uzyskania produktów ekologicznych oraz poprzez różnicowanie w ramach gospodarstwa rolnego i poza nim (z uwzględnieniem sektorów nieżywnościowych i roślin energetycznych), jak również poprzez poprawienie statusu gospodarstw rolnych pod względem środowiska naturalnego, bezpieczeństwa pracy, higieny oraz dobrostanu zwierząt. Inwestycje mogłyby być przeznaczone np. na modernizację maszyn i wyposażenie gospodarstwa rolnego w celu spełnienia jednego z tych celów. Pomoc będzie również świadczona w zakresie *poprawy wartości ekonomicznej lasów* poprzez inwestycje.

Ponadto w ramach środka „*tworzenie wartości dodanej produktów rolnych i leśnych*” może być finansowane doskonalenie przetwórstwa i wprowadzania na rynek głównych produktów rolnych i leśnych. Celem tego środka jest poprawa efektywności sektora przetwórczego i handlowego, promowanie przetwórstwa produkcji rolnej i leśnej na potrzeby tworzenia energii odnawialnej, wprowadzanie nowych technologii i innowacji, stworzenie nowych możliwości rynkowych dla produktów rolnych i leśnych, nacisk na jakość, zwiększenie ochrony środowiska, bezpieczeństwa pracy, higieny i dobrostanu zwierząt. Dzięki nowemu rozporządzeniu pomoc jest ukierunkowana na mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz inne przedsiębiorstwa o pewnej dopuszczalnej wielkości granicznej (do 750 pracowników), ponieważ to właśnie one są w sta-

⁸ W rozumieniu zalecenia Komisji nr 2003/361/WE (Dz.U. L124, z 20.5.2003, str. 36).

nie stworzyć dodatkową wartość dla produktów lokalnych i zwiększyć potencjał rozwoju lokalnego.

Dostępna pomoc obejmuje także *współpracę* między rolnikami, branżą przetwórstwa żywności i surowców oraz innymi stronami w *zakresie opracowywania nowych produktów, procesów i technologii* po to, by zapewnić sektorowi rolnictwa, żywności i leśnictwa szanse wykorzystania możliwości rynkowych poprzez upowszechnianie innowacyjnych podejść do rozwoju nowych produktów, procesów i technologii.

Poza tym dostępne środki pomocowe dotyczą *infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem sektorów rolnictwa i leśnictwa*, obejmując działania związane z dostępem do gruntów rolnych i leśnych, scalaniem i poprawą gruntów, dostawami energii i gospodarką wodną.

• Jakość

Istnieją dwa środki dotyczące jakości żywności: płatności motywacyjne dla rolników oraz działania informacyjne i promocyjne.

Płatności motywacyjne są dostępne dla rolników dobrowolnie uczestniczących w europejskich lub krajowych programach poprawy jakości artykułów rolnych i procesów produkcji lub dających konsumentom gwarancje w tym względzie. Możliwe jest wsparcie następujących europejskich programów dotyczących jakości:

- ochrona oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych⁹,
- świadectwa o szczególnym charakterze w odniesieniu do produktów rolnych i środków spożywczych¹⁰,
- produkcja ekologiczna produktów rolnych oraz ich znakowanie¹¹,
- wina gatunkowe produkowane w określonych regionach¹².

Oprócz tego państwa członkowskie mogą oferować pomoc w ramach innych krajowych systemów zapewniania jakości żywności uwzględnionych w ich programach, pod warunkiem że spełniają one zestaw kryteriów UE. Uczestniczący w nich rolnicy mogą przez najwyżej pięć lat

otrzymywać płatności roczne w wysokości maksymalnie 3000 EUR na gospodarstwo w skali roku.

Ponadto możliwe jest udzielanie pomocy grupom producentów w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych poświęconych produktom wytworzonym zgodnie z systemami jakości uznanymi w ramach pierwszej grupy działań podanej powyżej. Maksymalna wysokość tej pomocy wynosi 70 % kosztów kwalifikujących się projektów.

Środki poświęcone *spełnianiu* norm służą do świadczenia tymczasowej i stopniowo zmniejszanej pomocy tym rolnikom, którzy chcą dostosować się do wprowadzenia wymagających, nie włączonych jeszcze do ustawodawstwa krajowego norm unijnych dotyczących środowiska naturalnego, zdrowia publicznego, zdrowia roślin i zwierząt, dobrostanu zwierząt i bezpieczeństwa w miejscu pracy.

• Środki przejściowe dla nowych państw członkowskich

W latach 2007–2013 dla nowych państw członkowskich dostępna jest pomoc w ramach działań wspierających gospodarstwa rolne niskotowarowe oraz tworzenie i prowadzenie grup producentów w celu zapewnienia łagodnego przebiegu zmian w tych państwach, które koncentrują się na konkretnych wyzwaniach.

3.2 Środki w ramach osi 2 (Poprawa aspektów środowiska naturalnego i krajobrazu)

Celem płatności w ramach osi 2 jest zapewnienie reali-

⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 510/2006, Dz.U. L 93/12, z 31.3.2006.

¹⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 509/2006, Dz.U. L-92/1, 31.3.2006.

¹¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2092/1991, Dz.U. L-198/1, 22.7.1991.

¹² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1493/1999, Dz.U. L-197/1, 1.5.2004.

zacji usług środowiskowych dzięki wprowadzeniu środków rolno-środowiskowych na obszarach wiejskich oraz zachowanie zarządzania gruntami (wliczając obszary o niekorzystnych fizycznych lub przyrodniczych warunkach zarządzania). Działania takie przyczyniają się do zrównoważonego wzrostu obszarów wiejskich, zachęcając główne podmioty działające (rolników, leśników) do ciągłego zarządzania gruntami w taki sposób, by zachować i uwypatnić walory przyrody i krajobrazu. Oznacza to ochronę i poprawę stanu zasobów środowiska oraz zapewnienie zrównoważonego wykorzystania zasobów leśnych. Środki takie zapobiegają także zaprzestaniu wykorzystywania gruntów do celów rolniczych poprzez płatności rekompensujące niekorzystne warunki przyrodnicze lub przeszkody wynikające z ograniczeń środowiskowych. Działania współfinansowane powinny być wyraźnie ukierunkowane na priorytety UE takie jak przeciwdziałanie zmianom klimatu, zwiększanie bioróżnorodności i poprawa jakości wody lub zmniejszenie ryzyka bądź wpływu klęsk żywiołowych.

Ogólnym wymogiem związanym ze środkami wprowadzonymi w ramach osi 2 (na poziomie beneficjenta) jest spełnianie odpowiednich obowiązkowych wymogów europejskich i krajowych (wzajemna zgodność). W razie niespełnienia tych wymogów płatności z tytułu niektórych środków z osi 2 mogą być ograniczone lub zawieszane.

Środki prowadzone w ramach osi 2 dzielą się na następujące grupy:

• Zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych

Rolnicy odgrywają kluczową rolę w świadczeniu usług środowiskowych, dlatego płatności mogą otrzymywać także rolnicy, które podejmą dobrowolnie zobowiązania rolno-środowiskowe na okres co najmniej pięciu lat. W przypadku niektórych rodzajów zobowiązań mogą być wyznaczane okresy dłuższe, w zależności od ich skutków dla środowiska. Płatności mają charakter roczny i są obliczane na podstawie utraty dochodów i dodatkowych kosztów wynikających z przyjętych zobowiązań, w tym kosztów zawarcia transakcji. Środki rolno-środowiskowe są jedynym obowiązkowym instrumentem włączanym w programy rozwoju obszarów wiejskich. Świadczy to o przypisaniu do środka charakteru priorytetu politycznego. Dostępne jest także *wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych*, powiązanych z realizacją wymienionych zobowiązań rolno-środowiskowych.

Aby zrekompensować rolnikom poniesione koszty i utratę dochodów wskutek niekorzystnych warunków na odpowiednich obszarach związanych z wprowadzaniem sieci *Natura 2000*¹³ oraz wdrożeniem ramowej dyrektywy wodnej¹⁴, w rozporządzeniu przewidziano możliwość przyznania *płatności rocznych*.

Aktualne ustalenia dotyczące *obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania* będą obowiązywać do dnia 1 stycznia 2010 r., tj. do chwili nowego określenia granic „stref przejściowych” na mocy aktu prawnego Rady. Istniejące granice „stref przejściowych” określono w części na podstawie nieaktualnych danych socjoekonomicznych. Nowe wyznaczenie granic jest oparte na zrewidowanym zestawie kryteriów takich jak żyzność gleby i warunki klimatyczne oraz na istotnej roli działalności rolnictwa ekstensywnego w zarządzaniu gruntami. W odniesieniu do terenów górskich i obszarów o szczególnie niekorzystnych

¹³ Dyrektywy Rady 79/409/EWG, Dz.U. L 103/1, z 25.4.1979 oraz 92/43/EWG, Dz.U. L 206/7, z 22.7.1992.

¹⁴ Dyrektywa Rady nr 2000/60/WE, Dz.U. L 327/1, z 22.12.2000.

warunkach gospodarowania nadal obowiązują obecne kryteria.

Płatności na rzecz dobrostanu zwierząt są ponadto dostępne dla tych rolników, którzy dobrowolnie zobowiążą się do zapewnienia dobrostanu zwierząt na poziomie przewyższającym odpowiednie obowiązujące normy.

• **Zrównoważone użytkowanie gruntów leśnych**

Leśnictwo jest integralną częścią rozwoju obszarów wiejskich, a wsparcie w zakresie zrównoważonego użytkowania ziemi powinno obejmować zrównoważone zarządzanie lasami oraz uwzględniać ich wielofunkcyjną rolę. Lasy są źródłem rozmaitych korzyści: dostarczają surowce do tworzenia odnawialnych i przyjaznych środowisku produktów oraz mają duże znaczenie dla dobrobytu gospodarczego, różnorodności biologicznej, globalnego obiegu węgla, równowagi wodnej, kontroli erozji oraz dla zapobiegania zagrożeniom przyrodniczym, jak również świadczenia usług społecznych i rekreacyjnych.

W tym kontekście dostępna pomoc obejmuje *pierwsze zalesianie gruntów rolnych, zakładanie po raz pierwszy systemów rolnoleśnych na gruntach rolnych, pierwsze zalesianie gruntów innych niż grunty rolne, dopłaty w ramach programu Natura 2000 dla prywatnych właścicieli lasów w celu zrekompensowania im poniesionych kosztów i utraty dochodów w związku z wdrożeniem sieci Natura 2000, dopłaty z tytułu środowiska leśnego, odtwarzanie potencjału produkcji leśnej i wprowadzenie działań zapobiegawczych oraz wsparcie dla inwestycji nieprodukcyjnych związanych z dopłatami z tytułu środowiska leśnego.*

3.3 Środki w ramach osi 3 (jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki obszarów wiejskich)

Głównym celem osi 3 jest „ożywienie wsi” oraz pomoc w utrzymaniu i udoskonalaniu tkanki społecznej i gospodarczej, zwłaszcza w bardziej odległych obszarach wiejskich zagrożonych wyludnieniem. Inwestowanie w szerszej pojętą gospodarkę wiejską i społeczności wiejskie jest niezbędnym warunkiem poprawy jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zwiększenie dostępu do podstawowych usług i infrastruktury oraz polepszenie stanu środowiska.

Zwiększanie atrakcyjności obszarów wiejskich wymaga również promowania zrównoważonego wzrostu i tworzenia nowych możliwości zatrudnienia, szczególnie kobiet i osób młodych, a także ułatwiania dostępu do aktualnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Ważną rolę odgrywa tutaj różnicowanie działalności prowadzonej w ramach gospodarstw z naciskiem na działalność nierolniczą, wsparcie działalności prowadzonej poza gospodarstwami rolnymi oraz wzmacnianie związków między rolnictwem a innymi sektorami gospodarki wiejskiej.

W ramach osi 3 wyróżnia się trzy grupy środków:

• **Różnicowanie gospodarki wiejskiej**

W grupie tej dostępne są trzy środki: *różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* – dla osób z gospodarstw rolnych, *pomoc w zakładaniu i rozwoju działalności gospodarczej* – wyłącznie dla mikroprzedsiębiorstw, oraz *zachęcanie do prowadzenia działalności związanej z turystyką* (pomoc obejmująca infrastrukturę drobną i rekreacyjną oraz rozwój i/lub wymianę handlową usług turystycznych związanych z agroturystyką).

• **Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich**

W tej grupie dostępne są dwa środki: pomoc w zapewnieniu *podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej* (w tym imprez kulturalnych i rozrywkowych) w odniesieniu do pojedynczej wsi lub grupy wsi, wsparcie w tworzeniu powiązanej drobnej infrastruktury oraz w zakresie *zachowywania i poprawy stanu dziedzictwa obszarów wiejskich.*

• Szkolenia, nabywanie umiejętności i aktywizacja

Ludności wiejskiej udostępnia się *szkolenia i działania informacyjne*, po to, by można było osiągnąć cele związane ze zwiększeniem zróżnicowania gospodarczego oraz poprawą jakości życia na obszarach wiejskich. Możliwa jest również pomoc w nabywaniu nowych umiejętności i w aktywizacji obszarów wiejskich (badania obszarów, środki informowania o danym obszarze, szkolenie personelu zaangażowanego w opracowywanie i wdrażanie lokalnej strategii rozwoju oraz działania promocyjne i szkolenie liderów), a także we *wdrażaniu lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich* przez partnerstwa publiczno-prywatne niebędące lokalnymi grupami działania w ramach inicjatywy Leader.

3.4 Oś Leader

Model Leader zostanie utrzymany i skonsolidowany na szczeblu UE. To, co było inicjatywą Wspólnoty w okresie programowania 2000–2006, stanie się teraz obowiązkowym integralnym elementem programów rozwoju obszarów wiejskich wdrażanych przez państwa członkowskie w latach 2007–2013. Oś Leader stanowi część każdego programu, by zapewnić środki finansowe na:

- wdrażanie lokalnych strategii rozwoju opracowanych przez lokalne grupy działania (LGD) w oparciu o jedną lub większą liczbę spośród trzech osi tematycznych,
- realizację projektów współpracy (międzynarodowej lub międzyterytorialnej) między LGD,
- pokrycie kosztów operacyjnych LGD, tworzenie zdolności koniecznych do opracowywania lokalnych strategii

Oś Leader

Leader ma pomóc podmiotom ze środowisk wiejskich w zwiększeniu długookresowego potencjału danych obszarów. Jego celem jest zachęcanie do wdrażania zintegrowanych, oryginalnych, wysokiej jakości strategii zrównoważonego rozwoju danych obszarów, opracowywanych i wdrażanych przez szerokie partnerstwa lokalne zwane lokalnymi grupami działania (LGD).

Leader na lata 2007-2013 to już czwarta seria działań, realizowanych po inicjatywach Leader I, Leader II oraz Leader +. W ramach inicjatywy Leader + w 15 starych państwach członkowskich istnieją 893 lokalne grupy działania. Podobne środki wprowadzono w 6 z 10 nowych państw członkowskich, w których powstało ponad 100 LGD. Około 52 miliony osób z UE-15 mieszka na obszarach, w których lokalne grupy działania wdrażają lokalne strategie rozwoju.

Transnarodowa i międzyterytorialna współpraca między LGD była wspierana w okresie programowania 2000–2006, dając rezultat w postaci ponad 300 projektów współpracy transnarodowej i około trzy razy więcej projektów współpracy międzyterytorialnej.

Tabela 1: Polityka EU w zakresie rozwoju obszarów wiejskich 2007-2013

Wyznaczenie celów		Strategia UE Strategia krajowa Programy rozwoju obszarów wiejskich
Oś 1 Konkurencyjność	środki	<p>Zasoby ludzkie: Kształcenie zawodowe i działania informacyjne Młodzi rolnicy Wcześniejsze emerytury Korzystanie z usług doradczych Tworzenie systemu usług z zakresu zarządzania, przejmowania gospodarstw, doradztwa dla rolników i leśników</p> <p>Kapitał rzeczowy: Inwestycje w sektor rolnictwa/leśnictwa Przetwórstwo/obróć/współpraca na rzecz innowacyjności Infrastruktura rolno/leśnicza Odzyskiwanie potencjału produkcji rolnej</p> <p>Jakość produkcji i produktów rolnych: Tymczasowa pomoc w zakresie spełnienia norm System motywacyjny dotyczący jakości żywności Promowanie jakości żywności</p> <p>Środki przejściowe: Gospodarstwa rolne niskotowarowe Tworzenie grup producentów</p>
	wkład finansowy	co najmniej 10%
	współfinansowanie UE	maksymalnie 50/75%*
	obszar zastosowania	wszystkie obszary wiejskie
Oś 2 zarządzanie gruntami	środki	<p>Zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych: Obszary górskie o niekorzystnych warunkach gospodarowania Inne obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania Obszary rolne Natura 2000 Płatności rolnośrodowiskowe/dobrostan zwierząt (środek obowiązkowy) Wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych</p> <p>Zrównoważone użytkowanie gruntów leśnych: Zalesianie (grunty rolne/nierolnicze) Systemy rolnoleśne Obszary leśne Natura 2000 Płatności leśnośrodowiskowe Przywracanie potencjału produkcji leśnej Wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych</p>
	linia odnies. (rolnictwo)	wzajemna zgodność
	wkład finansowy	co najmniej 25%
	obszar zastosowania	wszystkie obszary wiejskie
Oś 3 szersze ujęcie rozwoju obszarów wiejskich	środki	<p>Jakość życia: Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej (tworzenie i budowanie infrastruktury) Modernizacja i rozwój wsi; zachowanie i poprawa stanu dziedzictwa wsi</p> <p>Różnicowanie gospodarki: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej Wsparcie mikroprzedsiębiorstw Zachęcanie do prowadzenia działalności związanej z turystyką Ochrona i zarządzanie dziedzictwem przyrody</p> <p>Szkolenie, nabywanie umiejętności i aktywizacja: Szkolenie i informowanie Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrażanie</p>
	wkład finansowy	co najmniej 10%
	współfinansowanie UE	maksymalnie 50/75%*
	obszar zastosowania	wszystkie obszary wiejskie
Oś Leader	wdrażanie	Zastosowanie podejścia Leader do wybranych obszarów w ramach 3 osi tematycznych
	wkład finansowy	co najmniej 5% (2,5% w nowych państwach członkowskich)
	współfinansowanie UE	maksymalnie 55/80%*
	obszar zastosowania	wszystkie obszary wiejskie, wybrane obszary
*Pierwszy wskaźnik współfinansowania dotyczy wszystkich regionów z wyjątkiem regionów konwergencji, drugi wskaźnik finansowania dotyczy regionów konwergencji.		

rozwoju oraz aktywizację danego obszaru.

4. Prowadzenie polityki

4.1 Monitorowanie i ocena

W okresie programowania 2007–2013 cele tej dziedziny polityki UE zostały wyjaśnione bardziej szczegółowo zarówno na poziomie UE, jak i państw członkowskich (w ramach krajowych planów strategicznych i programów rozwoju obszarów wiejskich). Aby lepiej ocenić stopień osiągnięcia tych celów, skuteczność i efektywność prowadzonej polityki oraz określić, jaka część budżetu UE jest przeznaczana na rozwój wsi, należy poprawić monitorowanie i ocenę programów rozwoju obszarów wiejskich. Dlatego też Komisja i państwa członkowskie opracowały, uzgodniły i wprowadziły wspólny system monitorowania i oceny.

4.2 Unijne i krajowe sieci rozwoju obszarów wiejskich

Na poziomie państw członkowskich i UE została utworzona sieć rozwoju obszarów wiejskich, której zadaniem jest wspieranie wszystkich aspektów wdrażania, oceny i wymiany najlepszych doświadczeń.

Każde państwo członkowskie tworzy **krajową sieć obszarów wiejskich**, skupiając organizacje i struktury administracyjne zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich.

Sieci te mają za zadanie:

- określać i analizować najlepsze praktyki w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich, przekazywać informacje na ich temat oraz organizować wymianę doświadczeń i „know-how”,
- opracowywać programy szkoleniowe dla powstających lokalnych grup działania i udzielać pomocy technicznej w zakresie międzyterytorialnej i transnarodowej współpracy między LGD.

Europejska sieć obszarów wiejskich obejmuje krajowe sieci, organizacje i organy administracyjne działające w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich na szczeblu Wspólnoty. Do jej zadań należą:

- gromadzenie, analizowanie i rozpowszechnianie informacji o wspólnotowych środkach rozwoju obszarów wiejskich
- gromadzenie, upowszechnianie i konsolidacja na poziomie Wspólnoty dobrych praktyk z zakresu rozwoju obszarów wiejskich
- informowanie o rozwoju obszarów wiejskich we Wspólnocie i w krajach trzecich
- organizacja spotkań i seminariów na szczeblu wspólnotowym dla podmiotów biorących czynny udział w rozwoju obszarów wiejskich
- utworzenie i obsługa sieci ekspertów w celu ułatwienia wymiany wiedzy specjalistycznej oraz wsparcia we wdrażaniu i ocenianiu polityki rozwoju obszarów wiejskich
- wspieranie sieci krajowych oraz inicjatyw współpracy transnarodowej.

5. Pomoc finansowa UE na potrzeby rozwoju obszarów wiejskich

Nowy fundusz rozwoju obszarów wiejskich działa w oparciu o zasady dostosowane do programowania wieloletniego.

a) Nowy instrument finansowy

Rozporządzenie w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej¹⁵ (WPR) przewiduje utworzenie w 2007 r. dwóch nowych funduszy, z których każdy finansuje jeden z dwóch filarów WPR:

- Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (**EFRG**) na potrzeby filaru 1,
- Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (**EFROW**) – na potrzeby filaru 2.

Zasady finansowania z EFROW i EFRG nieco się od siebie różnią. Podczas gdy EFRG finansuje swoją część WPR na podstawie deklaracji miesięcznych, finansowanie z EFROW jest oparte na „środkach zróżnicowanych”¹⁶ i obejmuje płatność wstępną, płatności pośrednie i płatność końcową.

b) Dostępność nowych funduszy

W grudniu 2005 r. Rada Europejska uzgodniła nowe perspektywy finansowe na okres 2007–2013. W ramach tych ustaleń na rozwój obszarów wiejskich przeznaczono 69,75 mld EUR. We wrześniu 2006 r. Komisja przyjęła decyzję¹⁷ ustalającą łączny budżet na okres 2007–2013 (aby uwzględnić przystąpienie Bułgarii i Rumunii do UE, decyzja ta została zmieniona celem uaktualnienia jej o przydzielone tym państwom środki budżetowe¹⁸). Jego łączna wysokość wynosi 90,98 mld EUR, przy czym zakłada on obowiązkową modulację¹⁹ płatności związanych z pierwszym filarem (w 2007 r. – 4%, później – 5%) oraz płatności wynikające z odejścia od produkcji bawełny i tytoniu. Decyzja ta zawiera podział środków budżetowych według lat i poszczególnych państw członkowskich.

Rada Europejska postanowiła również dać państwom członkowskim możliwość przesunięcia maksymalnie 20% dodatkowych kwot przewidzianych na płatności bezpośrednio i przeznaczenia ich na rozwój obszarów wiejskich.

Tabela 2: Wsparcie wspólnotowe na rzecz rozwoju obszarów wiejskich według państw członkowskich w latach 2007–2013

Po cenach bieżących	Łącznie na lata 2007–2013	Z czego łącznie w ramach konwergencji
Belgia	418.610.306	40.744.223
Bułgaria	2 609 098 596	692 192 783
Czechy	2.815.506.354	1.635.417.906
Dania	444.660.796	0
Niemcy	8.112.517.055	3.174.037.771
Estonia	714.658.855	387.221.654
Grecja	3.707.304.424	1.905.697.195
Hiszpania	7.213.917.799	3.178.127.204
Francja	6.441.965.109	568.263.981
Irlandia	2.339.914.590	0
Włochy	8.292.009.883	3.341.091.825
Cypr	162.523.574	0
Łotwa	1.041.113.504	327.682.815
Litwa	1.743.360.093	679.189.192
Luksemburg	90.037.826	0
Węgry	3.805.843.392	2.496.094.593
Malta	76.633.355	18.077.067
Holandia	486.521.167	0
Austria	3.911.469.992	31.938.190
Polska	13.230.038.156	6.997.976.121
Portugalia	3.929.325.028	2.180.735.857
Rumunia	8 022 504 745	1 995 991 720
Słowenia	900.266.729	287.815.759
Słowacja	1.969.418.078	1.106.011.592
Finlandia	2.079.932.907	0
Szwecja	1.825.647.954	0
Wielka Brytania	4 598 674 420 ²⁰	188 337 5155
	90 983 474 687	31 232 644 963

¹⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1290/2005 z 21 czerwca 2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej. Dz.U. L 209, z 11.8.2005.

¹⁶ Zgodnie ze zobowiązaniem budżetowym płatności z wykorzystaniem środków zapisanych na rok N można dokonywać do końca roku N+2. Po upływie roku N+2 płatności, które nie wyczerpały wysokości zobowiązania budżetowego, zostają automatycznie anulowane.

¹⁷ Decyzja Komisji z dnia 12 września 2006 r. ustalająca podział na poszczególne lata kwoty wsparcia wspólnotowego na rzecz rozwoju obszarów wiejskich według państw członkowskich na okres od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. Dz.U. L 261/32, z 22.9.2006.

c) Kontrola finansowa

Państwa członkowskie muszą zagwarantować utworzenie odpowiednich systemów zarządzania i kontroli zgodnie z różnymi wymogami szczegółowymi, takimi jak m.in.:

- jasne określenie ról odpowiednich organów zarządzania i kontroli oraz jasny przydział funkcji wewnątrz każdego organu,
- odpowiednie oddzielenie funkcji, zarówno między różnymi organami zarządzania i kontroli, jak i wewnątrz tych organów,
- zapewnienie każdemu organowi zasobów wystarczających mu do pełnienia przydzielonych funkcji,
- skuteczna organizacja kontroli wewnętrznej,
- skuteczny system sprawozdawczości i monitorowania,
- organizacja kontroli działania systemów i procedur zapewniających odpowiednią ścieżkę audytu,
- rzetelne systemy księgowania, monitorowania i sprawozdawczości finansowej.

W ramach nowego podejścia Komisja może ograniczyć lub zawiesić płatności z obu funduszy podczas rozliczania rachunków i stosowania instrumentów zgodności rozliczeń do sprawdzenia kwot wydawanych przez państwa członkowskie.

Szefowie agencji płatniczych przedstawiają rachunki uwzględniające wszystkie wnioski o zwrot środków z całego roku. Należy do nich załączyć poświadczenie wiarygodności rachunków. Rachunki i poświadczenie wiarygodności rachunków na poziomie państw członkowskich są wierną kopią poświadczenia wiarygodności rachunków wydanego przez Dyrektora Generalnego Dyrekcji Generalnej Komisji Europejskiej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Do rachunków rocznych należy dołączyć opinię z audytu i sprawozdanie z niezależnej kontroli biegłego rewidenta. Biegły rewident musi pracować zgodnie z międzynarodowymi standardami rachunkowości i zasadami ustanowionymi przez Komisję.

Dzięki zwiększeniu jasności i przejrzystości odpowiednich ról oraz obowiązków Komisji i państw członkowskich elementy te powinny uprościć zarządzanie finansowe w ramach WPR.

d) Współfinansowanie

Wielkość współfinansowania UE jest odpowiednia dla danej osi, przy czym jego wartość minimalna wynosi 20%, a maksymalna 50% (75% w przypadku „regionów konwergencji”²¹). W odniesieniu do osi 2 i osi Leader maksymalny wskaźnik wynosi 55% (80% dla regionów konwergencji), co świadczy o priorytetowym traktowaniu tych osi w UE. W przypadku regionów najdalej wysuniętych oraz wysp Morza Egejskiego maksymalny wskaźnik współfinansowania może być zwiększony do 85%.

¹⁸ Decyzja Komisji z dnia 1 czerwca 2007 r. zmieniająca decyzję 2006/636/WE z dnia 12 września 2006 r.

¹⁹ Reforma wspólnej polityki rolnej z 2003 r. pociągnęła za sobą wprowadzenie mechanizmu obowiązkowej modulacji, polegającego na zastosowaniu współczynnika redukującego wobec płatności bezpośrednich wypłacanych rolnikom (pierwszy filar) oraz przeniesieniu uzyskanych w ten sposób środków budżetowych na rzecz polityki rozwoju obszarów wiejskich (drugi filar), zwiększając w ten sposób fundusze dostępne na środki rozwoju obszarów wiejskich.

²⁰ Kwota ta została zmieniona decyzją 2007/680/WE z dnia 22 października 2007 r. zmieniającą decyzję 2006/410/WE oraz decyzję 2006/636/WE.

²¹ Państwa członkowskie i regiony, w których PKB wynosi mniej niż 75% średniej UE.

Załącznik

Rozporządzenie Rady

(WE) nr 1698/2005

Kwoty i stawki wsparcia

Dotyczy	Kwota w euro lub stawka	
Wsparcie na rzecz podejmowania działalności (*)	55 000	
Wcześniejsze emerytury	18 000 180 000 4 000 40 000	rocznie na przekazującego gospodarstwo całkowita kwota na przekazującego gospodarstw na robotnika rocznie całkowita kwota na robotnika
całkowita kwota na robotnika	80 % 1 500	kwalifikującego się kosztu na usługę doradczą maksymalna kwalifikująca się kwota
Intensywność pomocy na rzecz modernizacji gospodarstw rolnych	60 % 50 % 50 %	kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej przez młodych rolników na obszarach, o których mowa w art. 36 lit. a) ppkt i), ii) oraz iii) kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej przez innych rolników na obszarach, o których mowa w art. 36 lit. a) ppkt i), ii) oraz iii) kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej przez młodych rolników na innych obszarach
	40 % 75 % 75 %	kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej przez innych rolników na innych obszarach kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej w regionach peryferyjnych oraz na mniejszych wyspach Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93 kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej w Państwie Członkowskim, które przystąpiło do Wspólnoty w dniu 1 maja 2004 r., w związku z wprowadzeniem w życie dyrektywy Rady 91/676/ EWG (1) w terminie co najwyżej czterech lat od daty przystąpienia zgodnie z art. 3 ust. 2 i art. 5 ust. 1 tej dyrektywy
Intensywność pomocy na rzecz podwyższenia wartości gospodarczej lasów	60 % (**) 50 % 85 % (**)	kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej na obszarach, o których mowa w art. 36 lit. a) ppkt i), ii) oraz iii) kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej na innych obszarach kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej w regionach peryferyjnych
Intensywność pomocy na rzecz zwiększenia wartości dodanej produktów rolnych i leśnych	50 % 40 % 75 % 65 %	kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej w regionach kwalifikujących się w ramach celu konwergencji kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej w innych regionach kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej w regionach peryferyjnych kwoty kwalifikującej się inwestycji dokonywanej na mniejszych wyspach Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93
Maksymalna kwota wsparcia z tytułu spełnienia wymagań norm	10 000	na gospodarstwo
Maksymalna kwota wsparcia z tytułu udziału w systemach jakości żywności	3 000	na gospodarstwo
Intensywność pomocy na rzecz działań informacyjnych i promocyjnych	70 %	kwalifikującego się kosztu działania
Maksymalna kwota na rzecz gospodarstw rolnych niskotowarowych	1 500	rocznie na gospodarstwo rolne

Dotyczy	Kwota w euro lub stawka	
Grupy producentów: górna granica jako odsetek produkcji wprowadzonej do obrotu podczas pierwszych pięciu lat po uznaniu grupy za grupę producentów	5 %, 5 %, 4 %, 3 %, and 2 % (***) 2,5 %, 2,5 %, 2,0 %, 1,5 % and 1,5 %	przez odpowiednio pierwszy, drugi, trzeci, czwarty i piąty rok dla produkcji wprowadzonej do obrotu do wartości 1 000 000 EUR przez odpowiednio pierwszy, drugi, trzeci, czwarty i piąty rok dla produkcji skierowanej na rynek przekraczającej 1 000 000 EUR
ale w odniesieniu do każdego z pierwszych pięciu lat nieprzekraczająca kwoty	100 000 100 000 80 000 60 000 50 000	przez pierwszy rok przez drugi rok przez trzeci rok przez czwarty rok przez piąty rok
Minimalna płatność z tytułu utrudnień	25	na hektar WUR
Maksymalna płatność z tytułu utrudnień na obszarach górskich	250	na hektar WUR
Maksymalna płatność dla obszarów z innymi utrudnieniami	150	na hektar WUR
Maksymalna wstępna płatność dla obszarów Natura 2000 przez okres nieprzekraczający pięciu lat	500 (****)	na hektar WUR
Zwykła maksymalna płatność dla obszarów Natura 2000	200 (****)	na hektar WUR
Uprawy jednoroczne	600 (****)	na hektar
Specjalne uprawy wieloletnie	900 (****)	na hektar
Inne użytkowanie gruntu	450 (****)	na hektar
Lokalne rasy zagrożone wyginięciem	200 (****)	na dużą jednostkę przeliczeniową
Dobrostan zwierząt	500	na dużą jednostkę przeliczeniową
Maksymalna roczna premia na pokrycie straty dochodu z tytułu zalesiania		
– dla rolników lub ich stowarzyszeń	700	na hektar
– dla wszelkich innych osób fizycznych lub podmiotów prawa prywatnego	150	na hektar
– Intensywność pomocy z tytułu kosztów założenia	80 % (**) 70 % 85 % (**)	kwalifikujących się kosztów na obszarach, o których mowa w art. 36 lit. a) ppkt i), ii) oraz iii) kwalifikujących się kosztów na innych obszarach kwalifikujących się kosztów w regionach peryferyjnych
Roczna płatność dla obszarów Natura 2000 oraz roczna płatność leśnośrodowiskowa		
– minimalna płatność	40	na hektar
– maksymalna płatność	200 (****)	na hektar

(1) Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz.U. L 375 z 31.12.1991, str. 1).

(*) Wsparcie na rzecz podjęcia działalności może być udzielone w formie pojedynczej premii do maksymalnej wysokości 40 000 EUR lub w formie dotacji na spłatę odsetek, której skapitalizowana wartość nie może przekroczyć 40 000 EUR. W przypadku połączenia obu form wsparcia maksymalna wysokość nie może przekroczyć 55 000 EUR.

(**) Nie ma zastosowania w przypadku będących własnością państwa lasów tropikalnych lub subtropikalnych oraz zalesionych terytoriów Azorów, Madery, Wysp Kanaryjskich, mniejszych wysp Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93 oraz francuskich departamentów zamorskich.

(***) W przypadku Malty Komisja może ustanowić minimalną kwotę pomocy dla sektorów produkcji, w których całkowita produkcja jest wyjątkowo niska.

(****) Kwoty te można zwiększyć w wyjątkowych przypadkach, uwzględniając szczególne okoliczności, które należy uzasadnić w programach rozwoju obszarów wiejskich.

Przydatne źródła informacji

**Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Rolnictwa:
Rozwój obszarów wiejskich**

http://ec.europa.eu/comm/agriculture/rur/index_pl.htm

**Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Rolnictwa:
Inicjatywa Leader +**

<http://ec.europa.eu/leaderplus>

Komisja Europejska Dyrekcja Generalna Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich

Tekst niniejszej publikacji służy wyłącznie celom informacyjnym i nie jest w żaden sposób wiążący prawnie.

Dodatkowe Informacje

Rue de la Loi 200, B-1049 Bruksela
Belgia

Telefon

Numer bezpośredni (+32)229563 63
Centrala (+32)22991111

Faks

(+32)22991761

Internet

http://ec.europa.eu/agriculture/index_pl.htm

DOI 10.2762/54430

ISBN 978-92-79-07511-7

